

наративна напруга тощо. З точки зору використання мовних засобів, то серед інших літературних течій мінімалізм вирізняється спрощеним синтаксисом, динамічністю інверсії, акумуляцією еліптичних конструкцій і парцеляції, наявністю риторичних запитань та, загалом, новим наративним текстотворенням. Проведене дослідження засвідчує, що вивчення художніх особливостей новітніх тенденцій сучасної літератури є актуальним літературознавчим питанням, а порушена наукова проблема отримує свій подальший теоретичний та практичний розвиток.

Література:

1. Blanckman B. Les récits indécidables. Jean Echenoz, Hervé Guibert, Pascal Quignard. – Lille : Septentrion, 2000. 224 p.
2. Duclos J.-F., Le minimalisme a-t-il existé ?, *Acta fabula*, vol. 13, № 7, Notes de lecture, Septembre 2012, URL : <http://www.fabula.org/acta/document7211.php> (дата звернення 17.08.2023).
3. Schoots F., L'écriture minimaliste. Amsterdam : Atlanta GA, 1994. P. 127–144.
4. Viart D., Questions à la littérature. La littérature française contemporaine. Questions et perspectives. Louvain : Presses Universitaires de Louvain, 1993. 350 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-9>

GENRE VARIETIES OF PROVERBS BY HALYNA PAGUTYAK, MYROSLAV DOCHYNETS, HALYNA TARASYUK

ЖАНРОВІ РІЗНОВИДИ ПРИТЧ ГАЛИНИ ПАГУТЯК, МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ, ГАЛИНИ ТАРАСЮК

Umanska T. O. **Уманська Т. О.**

Postgraduate Student *аспірантка*

*SI «Luhansk Taras Shevchenko National
University»*

Poltava, Ukraine

*ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»*

м. Полтава, Україна

Останнім часом в українській літературі актуалізується філософська проза, яку створює низка авторів і авторок, серед яких значне місце посідають Галина Пагутяк, Галина Тарасюк, Мирослав Дочинець, провідним наративом яких є міфологічність і параболізм. Тому жанрові

різновиди притчі та її елементи стають структуро- й сенсовірною ознакою їхнього творчого доробку.

Особливостями притчевої прози опікуються дослідники С. Величко, Ю. Веремчук, І. Клим'юк [2; 3; 4], відносячи до них такі: своєрідну двоплановість; ситуації морального експерименту (лабораторних ситуацій); багатопланові символічні образи; використання у творі параболи; ускладнення часопросторові характеристик; спорідненість притчевості та іронічності; театральність; традиційну біблійну символіку; вихід на рівень міфологічного світовідчуття.

Так, Ю. Веремчук зауважує, що «про притчевість можемо говорити кожного разу, коли зміст твору постає ширшим від того конкретного одиничного тлумачення, що випливає з його безпосереднього сюжету, тобто у випадку появи смислових нашарувань на поверхні твору» [5, с. 153]. Ідеться про полісемантичність, під якою розуміється зв'язок між зображувальним і паралеллю, що виникає у свідомості автора та реципієнта на основі власного досвіду, а тому основною специфікою його є двоякість.

У конкретному художньому творі притчевість реалізується через низку прийомів: узагальнений характер розповіді; філософічність; універсальність проблематики; перетворення сюжету на модель певної ситуації; умовність місця та часу; вихід за межі конкретного тлумачення образу, символу, концепту.

С. Величко [2, с. 31] стверджує, що створюється завуальована модель філософського осмислення, що покладається на стереоскопічне зображення дійсності, якому притаманні асоціативність, полісемантичність, двоплановість через підтекст, висока тональність і міфологічна широта.

Початок ХХІ ст. стає часом притчевих постмодерних пошуків Мирослава Дочинця, наративною особливістю творчості якого М. Васьків [5, с. 25] вважає повчання через розповідь, зокрема філософську збірку прозових мініатюр «Єдин» 2019 р., які сам автор називає сповіддю та притчею серця.

Прозові мініатюри Мирослава Дочинця за жанровим різновидом можна вважати новелами із елементами притчевості.

Досліджене дає підстави стверджувати, що збірка мініатюр і сповідь серця Мирослава «Єдин» у притчевій формі відкриває нам інший світ, чи інший духовний вимір світу, «граціозно вглиблений» (Василь Стус), інтелектуально наснажений, філософськи полівалентний. Індивідуальні особливості світосприймання та художнього осмислення спричиняють перевагу у творчому доробку автора притчевих форм, якими просякнуті заголовки новел, їхня структура, образна система. У збірці наявні всі ознаки постмодерної притчевості, зокрема параболічність, метафо-

ризація, полісемантичність, двоплановість, ускладненість часопростору, міфологічне світовідчуття, біблійна символіка.

Через призму екзистенційної рефлексії Галина Пагутяк створює постмодерну неоміфологічну філософський прозу різних притчевих жанрів (збірка «Господар», новели «Потрапити в сад», «Гірчичне зерно», «Записки Білого Пташка», дилогія «Королівство» та «Книгоноші з Королівства», «Магнат», «Сни Юлії і Германа», «Захід сонця в Урожі», «Зачаровані музиканти», романи «Писар Східних Воріт Притулку», «Писар Західних Воріт Притулку», «Урізька готика», «Біограф Леонтовича», «Слуга з Добромиля»).

Так, у романній дилогії «Королівство» і «Книгоноші з Королівства» Галина Пагутяк поєднує готичне й комічне й пародійній демонології, архетип культурного героя репрезентує роман «Слуга з Добромиля», а сюжетотвірну функцію в «Магнаті» здійснюють міфологічні образи дому, дороги, мотиви мандрів і самопізнання. М. Жулинський [7, с. 374] у передмові до збірки «Діти» визначає жанрову приналежність новел як «прозові імпровізації».

У притчевих романах «Писар Східних Воріт Притулку», «Писар Західних Воріт Притулку», «Слуги з Добромиля» і притчевій повісті «Гірчичне зерно» Галина Пагутяк творчо усвідомлює філософію Григорія Сковороди й художньо подає моделі пізнання людиною себе.

Провідною особливістю притчевої прози Галини Пагутяк є параболічність і інтертекстуальність. Так, параболічна повість «Записки Білого Пташка» переосмислює біблійну притчу про Вавилонську вежу, а параболічне «Гірчичне зерно» пов'язане з біблійною притчею та однойменним оповіданням І. Франка. У творі філігранно переплітаються філософські ідеї свободи людини А. Шопенгауера, Ж.-П. Сартра і кордоцентризму Г. Сковороди та П. Юркевича. Неоміфологічна казка «Лялечка і Мацько», у якій хлопчик Лялечка вигадує друга-лиса, що має спорідненість із «Фарбованим Лисом» Івана Франка та «Маленьким принцем» А. Де Сент-Екзюпері, ґрунтовно заглиблена в інтертекст [7, с. 278].

Галина Тарасюк, яку називають «головою українського прозового матриархату», розробляє сконденсований жанр створеного нею «маленького роману», сама його так і визначаючи.

Реінтерпретуючи біблійний інтертекст, Г. Тарасюк створює метажанр «літературного євангелія» як форму «реконструкції» християнського міфу в текстуальному просторі своїх текстів, у якому трансформуються давньохристиянські образи та сюжети, які, за Ю. Клим'юком, визначаються як філософсько-притчевий семантичний стрижень [4, с. 37].

Саме через притчі забезпечується, за О. Ставничою [6], їхнє «інтенсивне проживання-усвідомлення», оскільки її імпульс – «орієнтація на активізовану позицію реципієнта». Притча в

письменниці – жанрова одиниця, жанр-вставка або жанр-супутник, тобто це поліваріантний або «сателітний», або «внутрішньоструктурний складник філософського роману», що в усіх текстах є ознакою філософичності тексту.

У романі-притчі (за визначенням авторки – романі-провокації) «Храм на болоті» спостерігається ефект «подвоєної притчі» із двокомпонентним сюжетом (подія-алегорія й пояснення-розв'язка ідеї), який містить ще три притчеві оповіді: про «життя грішного енергетика» (підрозділ «Притча про повержену гординю»), про «стронцієвого хлопчика» («Казка про...»), про Козаче болото та побудову на ньому Храму («Легенда»). Роман-провокація, або за визначенням Г. Тарасюк – «сардонічний роман-утопія», «Цінь Хуань Гонь» подає авторське бачення майбутнього України. Заголовок «Повість временних лет» алюзійно нагадує про згубність розбрату в державі. Роман-версія «Зоре моя вечірняя, або «Пророк і Марія» повертає нам справжнього Тараса Шевченка із його проблемами та вадами, звільнюючи від «ідеологічної експлуатації».

Роман-гіпотезу «Між пеклом і раєм» Г. Тарасюк репрезентує як «цілком вірогідну версію драматичної людської долі, що досліджується не від лукавого, не від пустопорожніх припущень, а через глибинне осягання духовних страждань, прозрінь, зцілюючих катарсисів і вимріяної гармонії буття» [6]. У «маленький притчевий роман» «Любов і гріх Марії Магдалини», на думку О. Ставничої, «ускладнений філософський наратив, у якому синтезовано елементи різних жанрів: фабульні біблігеми й цитати з Нового Завіту, драматургічні епізоди, реалістичну повість, авторські притчі...» [6].

Збірка «Янгол з України» містить новели й маленькі романи «Блудниця Вавилонська» і «Грішні, чесніші за херувимів». У романі-сповіді «Грішні, чесніші за херувимів...» Г. Тарасюк використовує біблійний міф і притчу для створення широкої картини «українського життєвого світу» через систему культурних кодів.

Отже, філософські притчеві твори Мирослава Дочинця, Галини Пагутяк, Галини Тарасюк, демонструючи концепцію авторефлексивного постмодерного твору, художньо досліджують проблему існування людини в «контексті сучасного життя». Притчевість є системою для їхнього прозового доробку, маючи такі ознаки, як параболічність, інтертекст, неоміфологізм і біблійність на ґрунті національної міфології, тобто «українізація».

Література:

1. Васьків М. Наративні особливості «Криничара» М. Дочинця: повчання через розповідь. *Науковий вісник Ужгородського*

університету. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». 2013. Вип. 1. С. 25–29.

2. Величко С. Поняття «параболічний роман» як літературознавча проблема. *Науковий вісник Миколаївського національного університету. Філологічні науки (літературознавство)*. 2018. № 1 (21). С. 27–32.

3. Веремчук Ю. Притчевість та асоціативність у поезиї п'єси-притчі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. Вип. 30. С. 152–155.

4. Клим'юк І. Притчевість як спосіб художнього зображення дійсності. *Питання літературознавства*. 1996. Вип. 3. С. 137.

5. Сипа Л. Жанрова природа європейського філософського роману. *Інтернаука*. 2018. № 16 (56). С. 58.

6. Ставнича О. Епістологічний аспект романів-притч Г. Тарасюк. [URL: <https://sworld.education/simpoz4/106.pdf>].

7. Уманська Т. Наратив філософського прозового дискурсу початку XXI століття (на прикладі творчості Мирослава Дочинця, Галини Пагутяк, Галини Тарасюк) *New development horizons of philological science : Scientific monograph*. Riga, Latvia. Baltija Publishing. 2022. 496. С. 346–381.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-348-4-10>

THANATOLOGICAL MOTIFS OF M. KHOLODNYI'S POETRY: A DIALOGUE WITH DEATH

ТАНАТОЛОГІЧНІ МОТИВИ ПОЕЗІЇ М. ХОЛОДНОГО: ДІАЛОГ ЗІ СМЕРТЮ

Urys T. Yu. Урись Т. Ю.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Ukrainian Literature
Dragomanov Ukrainian State University
Kyiv, Ukraine*

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Among the cohort of writers of the 1960s stands out Mykola Kholodnyi. He is a poet from Ukrainian Polissya (born in Chernihiv region) and considered a representative of the dissident movement. He was arrested, like many other members of the nationally conscious intelligentsia, for anti-Soviet propaganda and agitation, and all manuscripts were confiscated by the KGB